

Politolog Oskar Krejčí: NEJEN PARLAMENTNÍ KRETENISMUS

- CZ24 News | 15. prosince 2020

Politolog Oskar Krejčí se ve své glose zamýšlí nad pomalým poznáváním povahy pandemie a nad sklonem parlamentů tento problém politizovat a posuzovat z ideologických pozic.

Motto:

Existuje nemoc zvaná parlamentní kretenismus, „který napadené oběti začaruje do vymyšleného světa a otupí je o všechnu soudnost, o všechnu paměť, o všechno chápání drsného vnějšího světa“.

Karel Marx: [18. brumaire Ludvíka Bonaparta](#) (1852; Kapitola V)

Jak nevzpomenout na tato Marxova slova při pohledu na diskusi o prodloužení nouzového stavu či daňového balíčku v Parlamentu České republiky! Dnes by však – s ohledem na jazykovou korektnost – bylo vhodnější nemluvit o kretenismu, ale o „sociální bublině“, do níž se nešťastní poslanci a senátoři nejen v Česku uzavírají. Vše ostatní by však z oné Marxovy věty mohlo zůstat zachováno, neboť na své pravdivosti nic neztratila a setrvá tak ještě dlouho, předlouho.

Slabost pravdy

Řídit stát během pandemie není rozhodně snadné. Chybí zkušenosti, které lze získat pouze po měsících praxe. A zatím také chybí konec pandemie. Všechny úspěchy dostávají jen dočasnou a lokální podobu. Zároveň hledání správné cesty probíhá na pozadí sporu dvou komunit: odborné

a politické. Ta odborná, opírající se o lékařské znalosti, nabízí technokratická řešení. Při posuzování významu odborných znalostí pomáhají slova dvou dávných anglických filosofů. Byl to Francis Bacon, kdo moudře prohlásil, že „vědění je moc“. Z dějin politických teorií je ale známé, že tuto tezi neméně moudře rozšířil Thomas Hobbes: „Vědění je moc – ale malá“.

Politická komunita vidí v pandemii součást mocenského sporu, v němž musí pokračovat při obhajobě svého společenského postavení. Ukázalo se, že doktoři nejsou zas tak velcí páni. Nabízí se prosté shrnutí stavu: když jednotlivec dostane angínu, nejde za poslancem, ale za lékařem; když nastane epidemie a onemocní velká skupina či přímo většina obyvatelstva, v liberální demokracii se nehledá řešení u lékařů, ale v parlamentu. V tu chvíli téma pandemie podlehne dvojí proměně, která je odtrhne od racionálního rozhodování. Nejdříve dochází k politizaci boje s pandemií, a aby toho nebylo málo, téma je následně ještě ideologizováno.

Politizace pandemie znamená, že nad věcným řešením problémů nemoci převládá obhajoba stranických či individuálních sobeckých zájmů. Ideologizace pandemie vede k tomu, že se řešení hledá uvnitř stereotypů a floskulí, tedy předsudků zformovaných dávno před propuknutím pandemie COVID-19. Nošení roušky se mění na znak tyranie – odmítání roušky dostává vznešenou podobu atributu individuální svobody, její nenošení je projevem odvahy. Co na tom, že statečný zápas proti rouškám ohrožuje bližní. Obdobný nesmysl hlásá ústavní soudce, který odmítá uzavírání hranic, což je nástroj lokalizace dočasné karantény, jako návrat do minulého režimu.

Poslanci za různé politické strany ve snaze zviditelnit se nevědí nic lepšího než kritizovat vládní opatření. Každá vláda zpočátku tápala, mnohdy postupovala metodou zkoušky a omylu. Většina chyb mnohých vlád ale nepramenilo z nedostatku dobré vůle, nýbrž z pomalosti pochopení povahy pandemie. Za největší pochybení politické komunity lze označit nedostatečné studium zahraničních zkušeností. V poslední době narůstají chyby pramenící z únavy jednotlivých ministrů i premiérů a z jejich strachu ze sebediskreditace. V této situaci by měly vlády a jejich opozice při řešení pandemie postupovat společně – kritika by měla být věcná, tedy s chladnou hlavou nabízející alternativní řešení, a vlády otevřené novým nápadům.

Parlamentní dav

Politizaci a ideologizaci pandemie v podmínkách parlamentní demokracie lze charakterizovat i s odkazem na útlou, ale stále inspirující knížku francouzského sociologa Gustava Le Bona *Psychologie davu* (1895). Ten nezaváhal a po několika republikánských experimentech ve své zemi zařadil parlament mezi uskupení, u nichž je možné dohledat davové chování. „U parlamentních shromáždění nalézáme všechny obecné vlastnosti davu: zjednodušování idejí, sugestibilitu, dráždivost, přehánění citů, převažující vliv vůdců,“ napsal Le Bone. A dodal, že po dosažení určitého stupně podráždění se sněmovní shromáždění ztotožní „s obyčejnými různorodými davy... Jedinec ztrácí svou individualitu a bude hlasovat i pro opatření, která jsou v rozporu s jeho osobním zájmem.“[*] Řečeno s ohledem na středoevropské podmínky, blíží-li se volby, roste podráždění, sněmovní dav se propojí s novinářským davem a poslanci jsou ochotni zadlužit zemi a přeměnit diskusi o pandemii na divadlo. Vynutit si za současného stavu, že nouzová opatření platí jenom do Vánoc, mohou toliko poslanci, kteří se těší na nové projednávání mimořádných opatření v parlamentu, aby se mohli předvádět. Najdou se i poslanci, kteří jeden den na Karlově mostě oslavují vítězství nad novým koronavirem, a druhý den kritizují vládu, že nezvládá boj s novým koronavirem.

Parazitovat na rostoucí únavě veřejnosti, na její klesající ochotě podřizovat se nepříjemným vládním protipandemickým opatřením, ale také růstu náchylnosti věřit konspiračním teoriím, je nezodpovědné. Prohlubovat tuto únavu, jak to dělají mnohá média svým nekvalifikovaným, zmateným

a pseudodemokratickým zpravodajstvím, je pak přímo zločinné. To platí dvojnásob v těch středoevropských zemích, kde vlády vypadají, jako by soutěžily v prohlubování chaosu; to se děje asi nejvíc na Slovensku, ale Česko si taky moc nezádá. V dané situaci je nanejvýš důležitá sebekontrola veřejnosti, její schopnost ve velkých skupinách samostatně reagovat na vlny pandemie iniciativním dodržováním nejdůležitějších karanténních zásad. Tomu ovšem výchova k sebestřednému individualismu nenapomáhá.

Nalézt vzory mezi západními politiky je obecně velmi obtížné, při zápase s pandemií snad přímo nemožné. Navíc platí, že parlamentní rozhodování je ve své podstatě iracionální. Nemůže být racionální, když volby dávají – v lepším případě! – prostor pro vítězství univerzálním manažérům, specialistům na řízení bez znalostí specifických otázek v oblastech, o nichž rozhodují. V horším případě volby dávají moc do ruky amatérům, kteří neumějí ani řídit. Sny teoretiků postindustriální společnosti, jako byl americký sociolog Daniel Bell, o tom, že vláda se přesune do rukou meritokracie, zůstávají na Západě nenaplněny.

Demokracie v liberálním pojetí obstarává přijatelnou dočasnou rovnováhu zájmů podle dohodnutých pravidel, přičemž „přijatelná“ znamená „rozechvělá a nekrvavá“. Jenže při nárůstu emotivního chování se rozmazou obrysy i vlastního zájmu a dav snadno podlehne sebevražednému chování – třeba v podobě politizace a ideologizace boje s pandemií. V každém případě, i když se chování poslanců nedostane do této extrémní polohy, jejich jednání nadmíru často potvrzuje, že se parlamentní shromáždění po většinu svého pracovního času vzdaluje ideálu demokracie. Tedy alespoň tomu, co je na vizi demokracie nejcennější – hledání pravdy coby základu rozumného rozhodnutí pomocí tolerantní diskuse. Ovšem v této krizi demokracie zaznívají od vlivných globalistů – jako například svorně od výkonného ředitele Světového ekonomického fóra [Klause Schwaba](#) a [prince Charlese](#) – dystopické hlasy, že pandemie ukázala národní státy jako přežitek a globální moc by měla být svěřena těm, kdo chápou svaté poslání nadnárodních korporací. Jako by někdo mermomocí chtěl svými činy dokázat, že nastal čas změnit konspirační teorie na konspirační praxi.

Fáze zápasu

[Statisticy v neděli hlásili](#), že na COVID-19 ve světě doposud zemřelo více než 1,6 milionu lidí, z toho přes 9,5 tisíc v Česku a 1,1 tisíc na Slovensku. A bude hůř. Zápas s pandemií pokračuje a je velice poučný z hlediska studia chování lidí v krizi. Dá se říci, že zatím má souboj člověka s novým koronavirem tři hlavní fáze.

- První etapu boje s pandemií charakterizovalo poznávání povahy COVIDu-19. Důležitý byl kvalifikovaný odhad jeho schopnosti zabíjet, detekování prvního ohniska, izolace viru, sekvencování genomu a sdílení těchto poznatků se Světovou zdravotnickou organizací. Tento úkol připadl Číně.
- V druhé fázi začal vlastní globální zápas s koronavirem. Svět se rozdělil na dvě části: Čínu a zbytek planety. V Říši středu se podařilo první ohnisko izolovat a chorobu v něm zlikvidovat; v Podnebesí se i nadále daří obdobně postupovat v případě možných nových zdrojů nákazy. To Číně jako jediné velmoci umožnilo už letos nastartovat ekonomiku. Ve zmíněném zbytku světa proběhly různé úspěšné pokusy o regionální karanténu, která se vždy ukázala jako neúplná a ukončená bez odstranění všech ohnisek nákazy. Platí zákonitost: čím radikálnější je zásah, tím je kratší cesta ke zlepšení. Právě tak ale platí, že rozvolnění znovu otevírá prostor pro opětovný nárůst nemocnosti – tedy pro novou vlnu. Taková je podstata biorytmu současné pandemie. To názorně ukazují země jako Izrael, kde úspěšnou karanténu řídili vojáci, ovšem rozvolnění znovu zvedá nemocnost. Hrozivě působí dvě nejpostiženější země: ve Spojených státech (celkově víc než 16,5 milionů onemocnělých novým koronavirem a přes 305 tisíc

zemřelých) jsou hranice místních karantén prodyšné, což se projevilo nejen během Dne díkuvzdání; v Indii (celkově víc než 9,8 milionů onemocnělých novým koronavirem a přes 143 tisíc zemřelých) od srpna probíhají masové demonstrace proti novému zákonu o půdě, přičemž mezi manifestanty je vidět větší odhodlání bojovat s vládou než nošení roušek. Platí však, že se během této druhé etapy rozšířilo poznání, že nový koronavirus nemutuje do méně nebezpečné podoby a že jediným rozumným řešením je plošné očkování. Právě vakcinace – samozřejmě pomocí látky bez vedlejších účinků – by při úrovni přibližně 60 či 70 % očkovaných mohla zničit epidemický potenciál COVIDu-19.

- V započaté třetí fázi nastupuje plošná vakcinace, která má zabránit masovému šíření COVIDu-19. Začala v Rusku a ve Velké Británii, následují Spojené státy; Evropská unie se chystá začít s očkováním koncem roku. Vzorová by se mohla stát snaha ruských a britských vědců, kteří začali hledat společné zdokonalování „národních“ vakcín. Jenže boj s pandemií současně vstupuje z etapy hledání vakcíny do etapy obchodní války. Mnozí politici a mnohá média si vybírají, kterou vakcínu podpoří, přičemž tak činí s ohledem na své ideologické komplexy či se snahou posilovat zisky spřátelených firem. Znovu se nabízí vzpomínka na citovanou knihu Gustava Le Bona: „Davy mají malou schopnost uvažovat, ale naopak jsou velmi dobře uzpůsobeny k činům.“[†] Příznačné je chování západních médií, v Česku především u veřejnoprávní televize, k čínské a ruské vakcíně. Pomlouvání vakcíny Sputnik V a embargo informací o jejím nasazení plně kontrastuje s informacemi o anglosaských vakcínách (objednávky [vakcíny Sputnik V](#) z 50 zemí přesáhly 1,2 miliardy dávek a předpokládá se, že její výroba bude probíhat nejen v Rusku, ale například i v Brazílii, Číně, Indii a Jižní Koreji).

Nové křižovatky

V současné době probíhá ve světě práce na více než dvou stech vakcínách proti COVIDu-19.

V čínských médiích se objevila informace, že příští rok by v této zemi mělo být vyrobeno přibližně 600 milionů dávek této vakcíny – což by bylo pohříchu málo. Ukazuje se, že dosavadní kapacity jednotlivých států nebudou stačit, je nutná decentralizace výroby. Už dnes je navíc zřejmé, že dosažení požadované úrovně plošného očkování bude postupovat pomalu a v různých regionech v odlišném tempu. A to ve chvíli, kdy [Organizace pro výživu a zemědělství](#) a Světová banka shodně upozorňují, že pandemie zvýší počet lidí žijících v podmínkách extrémní chudoby ze 71 milionů na 100 milionů. Zadlužování jednotlivých států v důsledku pandemie se stalo nepřehledné.

Odhady [Institutu pro mezinárodní finance](#), který sdružuje více než čtyři sta bank a finančních institucí, říkají, že během prvních tří kvartálů stoupl globální zadlužení o 15 bilionů dolarů na 272 bilionů. Jisté je pouze jedno: takto velký dluh lidstvo nikdy nemělo.

[UNESCO hlásí](#) největší narušení vzdělávání v dějinách, protože pandemie ovlivnila 1,6 miliard žáků a studentů ve 190 zemích. To znamená, že uzavření škol a jiných vzdělávacích prostor ovlivnilo 94 % světové populace žáků a studentů. V zemích s průměrnými nízkými a nižšími středními příjmy je to dokonce 99 % studujících. UNESCO zároveň varuje před celou škálou rizik spojených s přerušением učení. Upozorňuje například na hrozbu růstu podvýživy dětí, které se stravovaly díky školním systémům, ale také na nejistotu a stres učitelů, na nepřipravenost rodičů na distanční vzdělávání, na problémy s hodnocením a ověřováním učení. Poukazuje na důsledky růstu vzdělávacích nákladů, přepínání zdravotního systému, ale také před nárůstem počtu předčasného ukončování školní docházky. UNESCO také upozorňuje na nárůst násilí i vykořisťování dětí a mládeže, na rozšiřování a prohlubování sociální izolace a podobně. To vše patří k pandemii. Řada z takovýchto analýz je podnětná, mohla by napomoci pochopení, že globální problémy, jako je pandemie, se dají řešit jen společným úsilím. Poučit se, že sdílená budoucnost by měla znamenat budoucnost kooperace.

Tento týden začíná ve Spojených státech plošná vakcinace. Děje se tak ve chvíli, kdy v USA denně umírá na COVID-19 víc lidí než při teroristickém útoku 11. září 2001. Přesto pokračuje volání po dalším zbrojení – a to i v malých zemích střední Evropy, kde žádnou moderní armádu vybudovat nelze. Tvrdit, že se díky pandemii lidé poučili, by bylo naivní. Stal se svět po španělské chřipce jiným? Jak dlouho si lidstvo pamatovalo tehdejší hrůzy? Pravda, moderní média dávají paměti jiný rozměr. Jenže po opadnutí pandemie COVID-19 dnešní strach převrství nová mediální témata, kterých se sdělovací prostředky zmocní se stejnou komerční hysterií. Je zřejmé, že samotná pandemie lidstvo nezmění.

Odkazy:

[*] LE BON, Gustave: *Psychologie davu*. Praha: Kra, 1994, s. 136 a 143-144.

[†] Tamtéž, s. 8.

Zdroj: [casop/isargument.cz](http://casop.isargument.cz)